

KOORBIENNALE

Meerjarenbeleidsplan 2017-2020
Internationale Koorbiënnale Haarlem

1. INTERNATIONALE KOORBIËNNALE HAARLEM

1.1 Excellentie, innovatie, educatie

De Internationale Koorbiënnale Haarlem is een internationaal festival voor professionele vocale ensembles, dat tweejaarlijks plaatsvindt in concertzalen, kerken en buitenruimten van Haarlem en Amsterdam. Het festival confronteert verschillende vocale tradities met een actuele visie en brengt dit tot uitdrukking in een programma waarin excellentie, innovatie en educatie centraal staan.

Het festival plaatst samen zingen en koormuziek terug in het hart van de samenleving. We presenteren 's werelds beste beroepskoren naast jonge ensembles, de gevorderde amateur naast de doorgewinterde professional en vernieuwende community projecten, steeds op het hoogst haalbare kwaliteitsniveau.

De programmering komt voort uit de doorlopende zoektocht naar boeiende presentatievormen en kruisbestuivingen. Internationale topkoren worden partners in projecten waarin we met oud en nieuw repertoire, verrassend locatiegebruik en ruimtelijke of semiscenische experimenten, zielsroerende muzikale ervaringen creëren. In deze *immersive* aanpak wordt het publiek zelf fysiek onderdeel van de uitvoeringen. We geven zo antwoord op de noodzaak tot vernieuwing in vocale muziek: aangescherpte relevantie, ruimte voor het niet-westers perspectief, aantrekkelijk voor een breder publiek.

Onze missie behelst niets minder dan de zeggingskracht van koormuziek een nieuwe betekenis te geven in de levens van mensen- luisteraars én beoefenaars.

Koormuziek gaat daarbij evenzeer over mensen als over muziek. Uit al onze activiteiten blijkt direct of indirect het grote maatschappelijke belang van samen zingen. Juist de mogelijkheid om met koormuziek verhalend op te treden en dichtbij het publiek te komen biedt in de huidige tijd nieuwe mogelijkheden tot herkenning, ontroering, reflectie, ontmoeting en verbinding. Met innovatieve producties presenteert de Koorbiënnale het millennium-oude genre koormuziek, draagt het bij aan de ontwikkeling en kwaliteitsversterking ervan en verrijkt daarmee de levens van een groeiend publiek.

1.2 Van presentator tot curator

De Koorbiënnale werd in 2001 geboren met een toentertijd controversieel doel: *de onttrutting van het imago van koormuziek*. De allerbeste vocale ensembles staan sindsdien garant voor een haast spirituele belevenis, vergelijkbaar met het beluisteren van een groot symfonieorkest of solist. Dat is na acht edities nog steeds zo, tegelijk heeft deze signatuur zich sterk ontwikkeld. Met elke editie zagen wij kansen om koormuziek op nieuwe manieren te presenteren door haar in een samenhangend verband te plaatsen en er elementen aan toe te voegen als regie, kruisbestuivingen of presentatievorm. We zetten zelfs de stap naar nieuwe creaties en coproducties.

De Koorbiënnale is uitgegroeid tot een uniek vehikel voor 'gecureerde koormuziek'; dé nationale en internationale partner voor avonturen in de koormuziek: een positie die wij koesteren en versterken. Doorslaggevend was de editie 2015, met het *human requiem* als bejubeld project waarin toeschouwer en zanger met elkaar verenigd werden tijdens *Ein Deutsches Requiem* van Brahms in een letterlijk grensoverschrijdende regie. Hier had de Koorbiënnale álles wat men verlangt: uitmuntende koorzang; internationale allure; nieuwe partners; ongekende media aandacht, twee bomvolle voorstellingen, een boeiende randprogrammering en bovenal: een vorm van koorzang die hart en ziel van mensen raakte.

En daar willen we naartoe: met koorzangers (westers of niet-westers, beroeps of amateur), kunstenaars uit diverse disciplines, én met ons publiek aantonen dat koormuziek midden in de samenleving staat.

2. ARTISTIEK PLAN

2.1 Artistieke visie

Koorzang, *samenzang* behoort tot de kern van de menselijke communicatie en expressie, van hoogst individueel gekleurd tot aan de collectieve rituele muziek die gezongen wordt bij belangrijke transitie's in het mensenleven zoals geboorte, huwelijk of dood. Het gaat meer om het samen zingen dan om individuele stemmen; vocale ensemblezang heeft als bijzonderheid dat zij mensen met elkaar verbindt - van IJmuider vissers tot aan de wereldtop van beroepskoren. Boven alles trachten we om het fenomeen koormuziek een vernieuwde, actuelere plek te geven in de samenleving en het culturele landschap.

Met een historie van meer dan 1.000 jaar kent de vocale ensemblemuziek een ongekende schat aan verschijningsvormen, muziektradities en repertoire en is ze nog altijd volop in ontwikkeling. De Koorbiënnale toont de state of the art uit verschillende tradities, en draagt bij aan de vernieuwing ervan.

We geloven in de maatschappelijke kracht van gezongen muziek, en dat die in toenemende mate nodig is om de huidige tijd te begrijpen, om verder te gaan en verder te komen. Het gaat dus inmiddels om méér dan onttrutting van koormuziek: wij willen de benauwdheid van de samenleving verlichten.

De ontwikkeling van koormuziek als een hedendaagse relevante en geëngageerde kunstvorm zien we dus als onze missie. Dit is ons streven, ons signatuur. Onze artistieke drijfveer is de menselijke stem, maar niet alleen dat. Waar een stem wordt gehoord, wordt er gecommuniceerd, worden tekst en betekenis doorgegeven. Dit geldt voor elke muziekcultuur. Zangers hebben, vergeleken met instrumentalisten, het monopolie van het meest directe, flexibele en mobiele muziekinstrument van allemaal dat (onversterkt!) ingezet kan worden in een directe relatie met een architectonische ruimte. Daarmee creëren we voor oud en nieuw publiek muzikale ervaringen van taal en verhaal, klank en ruimte die de ziel voeden.

In de artistieke omgeving van de Koorbiënnale ontmoet het publiek de internationale sterren en helden die de weergaloze schoonheid van het koorrepertoire als geen andere kunnen uitvoeren; haar vernieuwers en innovatiegezinde geesten die niks liever willen dan met gelijkgezinde kunstenaars van andere disciplines werken; haar *shakers en movers* als het om presentatie in bestaande of bijzondere locaties gaat en tot slot, haar geëngageerde gelederen die de kracht van samenhang inzetten voor educatieve, participatieve of zelfs maatschappelijke doeleinden.

Zingen anno nú dus: typerend voor de Koorbiënnale is de wens om hét brandpunt van dit alles te zijn: initiërend, aanjagend, faciliterend, producerend, presenterend. We pretenderen niet om een Holland Festival, Wiener Festwochen of Ruhr Triënnale te zijn: maar we durven wél dezelfde artistieke bevlogenheid en meerwaarde te entameren: een kleine speciaalzaak (en beslist géén hobbywinkel) in het grote winkelcentrum van de Europees podiumkunsten.

2.2 Artistieke ambities

EXCELLENTIE

De Koorbiënnale is een podium voor 's-werelds beste professionele koren en ensembles uit de westerse en niet-westerse tradities en volksculturen. Het festival werkt samen met ensembles van internationale naam en faam en presenteert hen 'side by side' met jong talent. De Koorbiënnale zet koormuziek altijd neer als een fris en actueel muzikaal genre én in al haar culturele diversiteit.

INNOVATIE

De Koorbiënnale cureert haar programma's; in vele concerten wordt geëxperimenteerd met nieuwe artistieke vormen waarbij het zelf creëren en (co)produceren een steeds prominenter rol inneemt. In de concerten staat innovatief gebruik van repertoire, kruisbestuivingen, ruimte en presentatievorm steeds aan de basis van de muzikale beleving. Met deze aanpak vervullen we tevens de behoefte van het publiek aan kwaliteit, interactie en een diepere vorm van ervaren.

EDUCATIE/MAATSCHAPPIJ

De Koorbiënnale hecht grote waarde aan het maatschappelijk belang van samen zingen. Daarom bieden we zangers op alle niveaus mogelijkheden om zich bezig te houden met samenzang; van community project tot 'side by side' project met amateurzangers en professionals samen en van inleiding tot meerdaagse masterclass. Jonge professionele musici betrekken we in de professionele producties. Het festival is zo een podium voor de jonge koorzanger en voor verjonging van (het imago van) koormuziek.

2.3 Koorbiënnale 9 (30 juni – 9 juli 2017)

A. THEMA: DE BEZONGEN TIJD

In Koorbiënnale 2017 staan we stil bij **tijd**: het verloop van tijd, tijdperken, tijdloosheid, de onstuimige tijden van nu, en het feit dat de innerlijke verstillings van wat soms 'slow' muziek wordt genoemd een zeker remmend effect op de tijd teweeg brengt.

De Koorbiënnale 2017 gaat over de roerige tijden van de vroege Renaissance; de getijden van de liturgie van weleer; maar ook over de tijd die een dagtocht langs verschillende koortradities en settingen in beslag neemt; en de rustgevende klanken van de nacht die het publiek volgt in een fietstocht. We omhelzen de beleving van tijdloosheid in de muziek zelf. En om de cirkel rond te maken verbinden we deze vocale muziek met de roerige tijden van nú: in welke conflictueuze situaties en tijdperken mensen ook leefden, zij hebben hun lot bezongen. Dat gold voor de apocalyptische tijden tussen de 10de en 12de eeuw die de inspiratie vormde voor Paul Van Nevel en het Huelgas Ensemble en dat geldt vandaag de dag voor vluchtelingen, voor de slachtoffers van burgeroorlog en voor zangers het beoefenen van hun vocale kunst verboden wordt. Zo gaan we op zoek naar niet westerse muziek en gezongen tradities die wegens oorlog of geloof bedreigd zijn zoals een middeleeuwse dodenmis, muziek van Syrische vluchtelingen of soefi uit Iran.

Tekstueel zoekt dit festival weer andere raakvlakken op met de tijd: stokoude teksten die nog steeds een prangende hedendaagse betekenis voor ons hebben; een zeven uur durende installatie waarin, voor ziende ogen, het prachtige 40-stemmige motet van Thomas Tallis, *Spem in alium*, met amper twee stemmen en digitale technologie wordt opgebouwd.

Onze overtuiging dat hedendaagse dans en koormuziek een bijzondere band met elkaar hebben komt sterk naar voren in liefst drie aparte projecten. De 9^e Koorbiënnale zal geopend worden met een ambitieus community project met Haarlemse scholieren, Cappella Amsterdam en *Les Noces* van Stravinsky. Samen met de Latvian Radio Chamber Singers en het Muziekgebouw aan 't IJ wordt modern a capella repertoire de inspiratie voor een creatie van choreograaf Ton Simons (o.a. Nationale Opera & Ballet). Als onderdeel van de installatie rondom het motet van Tallis maken we een choreografie met twee dansers van de Codarts Masters dansopleiding.

De in Estland wonend maar in Oekraïne geboren componiste Galina Grigorjeva (*1962) plaatsen we centraal als “featured composer”. Ze schrijft een stuk voor ruimtelijke opstelling op een gedicht over de tijd. Grigorjeva is één van de leidende stemmen van haar generatie koorcomponisten; ze heeft een aangrijpende intuïtie voor (antieke) teksten en poëzie en een gelaagde, zachtaardige maar ook dissonante gave voor meerstemmige muziek. Boven alles laat Grigorjeva een onwerelds gevoel voor koorcompositie in grote, akoestisch imponerende gebouwen horen. Gedurende het festival worden diverse a cappella stukken van haar uitgevoerd.

In dezelfde geest vormt het verstilde meesterwerk van György Ligeti, *Lux aeterna* de spil voor een programma rond *Music in Time* of roept ensemble Basiani uit Tbilisi een meditatieve sfeer op met oude Georgische liturgische muziek

We presenteren koormuziek niet alleen, scheppen er iets anders mee, iets nieuws dat er toe doet. Dankzij het inspirerende co-curatorschap van vele partners, kunnen we ons publiek uitdagende en verfrissende belevenissen brengen die een mensenleven veranderen.

B. EXCELLENTIE

Deelnemende professionele gezelschappen

- Huelgas Ensemble o.l.v. Paul Van Nevel (B)
- Latvian Radio Chamber Singers o.l.v. Kaspars Putnins (LV)
- Cappella Amsterdam o.l.v. Daniel Reuss (NL)
- Wishful Singing (NL)
- ensemble amarcord (D)
- Graindelavoix o.l.v. Björn Schmelzer (B)
- Putni (LV)
- Tenebrae Consort o.l.v. Nigel Short (GB)
- Nederlands Kamerkoor/NKK Next o.l.v. Peter Dijkstra (NL)
- Eunus Musiktheater, Hamburg (D, Syria)
- Mahsa en Marian Vahdat (Iran)
- Ensemble Basiani (Georgië)
- Quatre Bouches (NL)
- Shlomo (GB) & Vocal Orchestra (GB)
- medlz (D)

Wij bezoeken eigenlijk nooit kooruitvoeringen, maar waren enthousiast geworden naar aanleiding van een prachtig artikel van Peter van der Lint in Trouw. We hebben geen moment gearzeld om daar 5 kaarten voor te bestellen en hebben met 3 vrienden een onvergetelijke avond gehad.

Het Requiem van Brahms is één van onze favoriete klassieke stukken en dat hebben we twee maal in het concertgebouw mogen bijwonen, maar niet zo intens als afgelopen vrijdag terwijl de zangers langs je lopen.

C. INNOVATIE

Atelier Cappella Amsterdam – Les Noces

Met Atelier Cappella Amsterdam creëren de Koorbiënnale en Cappella Amsterdam vier jaar lang een virtuele, doorlopende “ruimte” voor experiment en interdisciplinaire projecten in de koormuziek. Onder artistieke leiding van Daniel Reuss en Neil Wallace ontwikkelt het Atelier projecten waarvan een selectie in ieder festival gerealiseerd wordt. Zodoende wordt Cappella Amsterdam tijdens ieder festival ‘koor in residence’ wordt met alle mogelijkheden van dien.

Met *Les Noces* en *Missa da Requiem* van Stravinsky als spil en de Schouwburg als verrassende locatie, openen we de 9de Koorbiënnale met twee meesterwerken uit het moderne koorrepertoire. We brengen het ensemble Ludwig Live, Cappella Amsterdam en meer dan 50 jonge Haarlemmers samen in het eerste project van Atelier Cappella Amsterdam. Excellentie komt samen met educatieve en community componenten met choreografie van Sanne van der Put.

Koorbiënnale Late night

We gaan een gloednieuw, tijdelijk, zomerpodium openen in hartje Haarlem. Samen met BALK Licht Vocaal (belangenorganisatie voor lichte vocale muziek) en een horecapartner presenteren we een late-night programma met internationale jazz en populaire vocale combo's. Hét informele avondprogramma van Koorbiënnale 9. Elke avond biedt ruimte aan tenminste drie optredens door professionele ensembles en talenten. Op het affiche pronken onder andere Vocal Orchestra (GB), Wishful Singing (NL), medlz (D) en jonge Nederlandse talenten.

Stemmen in Ballingschap – muziek uit andere vocale tradities

Speciale aandacht voor muziek van – vaak vrouwelijke vocalisten – uit regio's en culturen waarin het hen moeilijk of zelfs onmogelijk wordt gemaakt om hun muziek uit te voeren. We verwelkomen Mahsa en Marian Vahdat, twee zangeressen uit Iran die hun vocale kunst niet mogen laten horen, en uit Hamburg de muziektheater productie met muziek door 8 Syrische zangers en acteurs van Eunus Musiktheater in de regie van Jana Beckmann.

Ballroom Dreams

In aanloop naar de Koorbiënnale 2015 werd in coproductie met de Doelen en het Cappella Festival Leipzig een droomproject geïnitieerd: de vijf mannen van het Duitse ensemble amarcord en de vijf vrouwen van het Nederlandse Wishful Singing betreden samen het podium. Samen laten zij zich

inspireren door de vooroorlogse ballroom-scene, een muziek- en danscultuur vol heimelijke spanningen, verwachtingen, codes en etiketten.

Na de eerste werk-in-uitvoering presentatie van *Ballroom Dreams* in Koorbiënnale 2015 wordt het project verder ontwikkeld in Rotterdam en Leipzig. Eenmaal afgerond zal de voorstelling te zien zijn tijdens Koorbiënnale 2017, wederom in de ballroom opstelling van de Grote Zaal van de Philharmonie. Naast de deelnemende ensembles Wishful Singing en ensemble amarcord, choreografe Sanne van der Put en lichtontwerper Uri Rapaport zijn twee andere musici bij de definitieve versie betrokken. *Ballroom Dreams* is in een regie van Jos Groenier.

Dansproject met Muziekgebouw aan 't IJ

Amsterdam is sinds de grote successen van 2013 en 2015 niet meer weg te denken als dé satellietstad bij uitstek voor programmaonderdelen waarvoor er geen geschikte ruimte of partner in Haarlem is. Als vervolg op het *human requiem* gaan we met het Muziekgebouw aan 't IJ een dansproductie creëren, samen met het wereldberoemde vocaal consortium Latvian Radio Chamber Singers, (o.l.v. Kaspars Putnins), en choreograaf Ton Simons. Er wordt gesproken over de keuze van repertoire, maar verwacht wordt dat werken van de Baltische componisten Santa Ratniece, Eriks Esenvalds en uit de Oekraïne Valentin Silvestrov een centrale plek zullen innemen. Simons overweegt om deze choreografie een immersive karakter te geven.

Korennacht 3

Voor de derde keer presenteren we een Korennacht, deze keer op het thema "*tijd en de nacht*". Meer dan 250 fietsende liefhebbers bezoeken in vier groepen vier geheime concertlocaties. Bij elke locatie wordt een kort optreden gehouden. Aan het einde komen alle groepen bij elkaar voor het slotconcert van Cappella Amsterdam in de verduisterde Grote of St Bavokerk met een gloednieuw werk van festival componist in focus Galina Grigorjeva. Het late tijdstip, het sociale aspect van het samen fietsen en het samenspel van klank en ruimte op de verschillende locaties maken dit tot een onvergetelijke ervaring.

Wishful Singing

Korennacht

A Choral Journey in Time

Een dagprogramma van ochtendgloren tot 's avonds laat waarin de reiziger een blik werpt op koormuziek als fenomeen van de getijden door de eeuwen heen, maar dan in een moderne jasje. Eten, gebed, de kroeg, een lezing over hoe het *Spem in alium* van Tallis in elkaar zit, zelf zingen en bezongen worden, de magie van stemmen in de donker. Dit en nog veel meer komt aan bod.

A Choral Journey biedt van 's morgens vroeg tot 's avonds laat een luistertocht die vijf eeuwen koormuziek laat zien en horen. Inclusief ontbijt, lunch, diner en meezing workshop. Op het programma onder andere de mondeling doorgegeven traditionele samenzang van het Ensemble Basiani, de Tenore Supramonte Orgosolo uit Sardinië en Graindelavoix, het Tenebrae Consort, Putni, Wishful Singing en een Gregoriaans ensemble.

Time for Tallis

Doorlopende installatie *The Forty Part Motet* van beeldende kunstenaar Janet Cardiff, waarin het *Spem in Alium* van Thomas Tallis op basis van twee stemmen door Multiple Voices digitaal wordt opgebouwd, in een zeven uur durende performance. De dag eindigt om 24.00 uur 's nachts met een nieuw dansstuk voor twee dansers door choreograaf Keith-Derrick Randolph.

Vocale Muziek uit andere tradities: ensembles uit Georgië, Iran, Syrië en Sardinië

Grotendeels onder co-curatorschap van Saskia Törnqvist bieden we een podium aan eeuwenoude vocale stijlen die buiten de westerse gecomposeerde muziek bloeien. Dit brengt luisteraars terug naar muzikale bronnen die in onze westerse samenleving verloren zijn gegaan maar die in het collectief onderbewuste nog een sluimerbestaan leiden. Deels krijgt dit vorm in de serie tafelmuziek concerten waarin de ensembles de verbondenheid van de muziek met het ritueel van samen eten met het publiek delen. Hier kan het publiek zich in stijl onderdompelen in spijs, drank en zang en ongedwongen meezingen.

Eunus Ensemble (Duitsland en Syrië) (Stemmen in Ballingschap)

De Syrische componist Rami Chahin verhoudt zich tot de rijke Arabische verteltraditie met daarin de politieke parabel, dichtkunst en censuur en stelt de vraag naar de betekenis van de culturele overlevering heden ten dage. Hij verbindt mythische thema's als overheersing, onderdrukking en verzet met de situatie van een land in burgeroorlog. In de encensering van Jana Beckmann spelen en zingen uit Syrië afkomstige zangers en acteurs/actrices van het Eunus Ensemble het werk van Chahin.

Mahsa en Marjan Vahdat (Iran) (Stemmen in Ballingschap)

Liederen van verlangen uit het oude Perzië. De gezusters Mahsa en Marjan Vahdat, afkomstig uit Teheran, zijn hoedsters van de eeuwenoude soefi-poëzie, bitterzoet zingen zij over een wenende nachtegaal, tranen, wijn en maanlicht. Zoetgevooisde teksten? Helemaal niet! Die wenende nachtegaal staat voor de geïsoleerde mens die verlangt naar een menswaardige samenleving. De soefigedachte is dat iedereen zijn eigen spirituele weg bewandelt, los van de regels en wetten van de strikte Islam. Wie dit in het huidige Iran durft te zingen, is een held. De zusters Vahdat zijn heldinnen. Mahsa en Marjan Vahdat zullen te horen zijn in intieme setting, begeleid door enkele instrumentalisten. Vooraf is er een inleidende lezing over de achtergrond en de metaforen van de oud-Perzische poëzie.

Graindelavoix (Be, Sardinië) (A Choral Journey In Time)

Sardinijs herderszang en geleerde polyfonie. De sensationele meerstemmige zang van Sardinië stamt uit de middeleeuwen of misschien zelf ver daarvoor. Epische, satirische, amoureuze en protest-liederen hebben de tand des tijds doorstaan, en nog steeds worden nieuwe teksten aan het repertoire toegevoegd. Voor dit concert werkt het vermaarde Vlaamse koor Graindelavoix samen met een jong Sardijns gezelschap, Tenore Supramonte Orgosolo. Samen brengen zij 'ongeleetende' en 'geleerde' samenzang uit de middeleeuwen en renaissance, resulterend in een afterconcert tijdens Tafelmuziek.

Basiani Koor (Georgië) (A Choral Journey In Time)

Het Basiani Koor is verbonden aan de Kathedraal van de Heilige Drie-eenheid van Tbilisi. De leden van dit vermaarde koor komen uit verschillende regio's van Georgië en brengen elk hun streekgebonden stijlen en technieken mee. Samen vormen hun stemmen een waaier van stijlen waarmee ze de laatste tien jaar prestigieuze podia wereldwijd veroverden. Het koor geeft twee concerten:

- Soepira-concert
Diner chantant waarin spijs en drank worden afgestemd op de robuuste liederen en waar het publiek, dat eerder die dag tijdens een workshop een aantal Georgische liederen leerde, samen met de zangers een heildronk kan uitbrengen op de muziek.
- Late Night Concert
Zeer oud en indrukwekkend liturgisch repertoire met een volstrekt meditatief en tijdloos karakter;

D. EDUCATIE & MAATSCHAPPIJ

Carmina Burana - Koorbiënnale Festivalkoor i.s.m. gebroeders Jussen en solisten

Met het Koorbiënnale Festivalkoor bieden we gevorderde amateurzangers de unieke kans om gedurende meerdere dagen intensief samen te werken met een bekende beroepsdirigent en beroepsmusici, inclusief coaching door professionele zangers. Samen werken ze in een zeer intensief repetitieproces toe naar een volwaardig slotconcert.

Voor 2017 organiseren we niets minder dan de uitvoering van de *Carmina Burana* van Carl Orff in de bewerking van Wilhelm Killmayer. Het Koorbiënnale Festivalkoor, versterkt met de Bavo Koorschool koren, zal dit indrukwekkende concert samen met de pianisten Lucas en Arthur Jussen, zes slagwerkers o.l.v. Paul Jussen en Béni Csillag als dirigent. De solistenrollen worden ingevuld door Yves Saelens (tenor), André Morsch (bas) en Renate Arends (sopraan).

Mahler II met het Festivalkoor & Boston Philharmonic Youth Orchestra o.l.v. Benjamin Zander:

De ontlading na het denderende slotakkoord... was groots en langdurig. En volkomen Verdiend! *****
Peter van der Lint Trouw

In het laatste deel liet het Koorbiënnale Festivalkoor voelen hoe er licht kan stromen uit de krochten van de ziel. ***** Biëlla Luttmer,

Dans – Les Noces, Stravinsky

Als onderdeel van de coproductie Atelier Cappella organiseren we een omvangrijk community project met dans- en balletscholen en middelbare scholen uit de regio.

Hofjesconcerten

De maar liefst 50 hofjesconcerten in de binnenstad bieden al vele edities een prachtig programma waarin de wensen voor participatie, publieksbereik en zichtbaarheid ten volle verwezenlijkt worden.. Deze keer nemen wij ook een curerende hand in dit programma door een “best of...” selectie te presenteren in het Stadhuishofje.

NKK Next– en Studiedag Wilma ten Wolde

De Koorbiënnale is samen met het Nederlands Kamerkoor kartrekker voor een landelijk traject om jonge koorzangers (18-28) de kans te geven om op niveau in koren en ensembles te zingen; beide partners willen daarvoor een lange termijnkader ontwikkelen, vergelijkbaar met het Atelier Cappella Amsterdam. Elk festival zullen de vruchten van het op te richten NKK Next gepresenteerd worden, in combinatie met een studiedag o.l.v. Wilma ten Wolde van Vocaal Talent Nederland.

Composing for choir

Slotconcert van internationale workshop voor jonge koorcomponisten i.s.m. TENSO. Cappella Amsterdam en het Doelenkwartet brengen in ruimtelijke setting de resultaten ten gehore, samen met nieuwe werken van festival componist in focus Galina Grigorjeva.

Wie het bedacht en doorgevoerd heeft om het Spem in alium te zingen met amateurs, verdient wat mij betreft een medaille. Ik had het ooit eerder live gehoord en ben die ervaring nooit vergeten. Dat ik nu zelf deel uit mocht maken van dit optreden, zal ik zeker ook nooit vergeten.

Workshops Amateurs

- Koorpresentatie – ter voorbereiding op deelname hofjesconcerten
- Wereldmuziek – door de vier wereldmuziek ensembles
- Kwartetten workshops voor gevorderde amateurs

Inleidingen

De concerten worden ingeleid door artistiek leider Neil Wallace, co-programmeur Saskia Törnqvist, of de regisseur, componist of musici zelf.

2.4 Lange termijn, Koorbiënnale 10 (28 juni–7 juli 2019, óf 21–30 juni) 2019

THIS TURNING WORLD [WERKTITEL]

De Koorbiënnale viert haar tienjarige jubileum met een reeks ambitieuze projecten. In *This Turning World* (in ontwikkeling) gaat het voornamelijk over oude rituelen en onze behoefte aan nieuwe vormen van spiritualiteit. We gaan op zoek naar de fragiele band tussen gezamenlijk trauma en individuele troost en naar de rol die koor- of “community-zang” daarin kan spelen of al speelt.

Centraal staan twee “signature” projecten - een semiscenische *Johannes Passie* van Peter Sellars en het meest ambitieuze community project uit ons bestaan: de internationale coproductie van *Public Domain* – een stuk voor 1000 amateur zangers van de Oscar genomineerde Amerikaanse componist David Lang, gedirigeerd door Simon Halsey. Samen met het London Symphony Orchestra, het Lincoln Center Festival (New York) en Berlin Philharmonie verstrekken we een opdracht voor dit veeleisende project.

Aan Peter Sellars is gevraagd om een volledige *Johannes Passie* van Bach in *immersive* setting te creëren. Partners in deze ambitieuze onderneming zijn het Muziekgebouw Aan 't IJ, Combattimento en Cappella Amsterdam. Daarnaast wordt gesproken met mogelijk coproducenten Radial System V Berlin, en Lincoln Center, New York. De keuze voor Sellars voor deze mise-en-éspace komt voort uit zijn diepe betrokkenheid met de grote werken uit het muziekrepertoire en zijn talent om de wereldse, maatschappelijke en vaak politieke betekenis van een religieus werk te onthullen.

In *Lost Voices* geven wij een podium aan artiesten die door oorlog, vervolging of andere politieke wendingen niet meer in staat zijn om hun kunst te beoefenen. In *Vigil voor Aleppo* brengen we een groep schrijvers musici en zangers samen om stil te staan bij het muzikale erfgoed van deze Syrische muzikale wereldstad. Ze onderzoeken eeuwenoude Soefi en andere vocale tradities, waaronder de Syrisch-orthodoxe, die door oorlog bedreigd zijn. Eén van de bedreigde ensembles, is al-Kindi, een groep die wereldfaam verwierf onder de leiding van wijlen Julin Weiss. Getracht wordt om in de geest van al-Kindi een concert te creëren dat hoop biedt voor de toekomst. We onderzoeken of een nieuwe koorcompositie mogelijk is, gebaseerd op oude geluidsopnamen uit het Aleppo van weleer.

Rondom het monumentale werk van John Adams, *On The Transmigration Of Souls* (symfonisch koorwerk ter herdenking van 9/11) bouwen wij een programma met werken die door trauma zijn ontstaan en soelaas bieden. Het werk zal uitgevoerd worden door het Nederlands Philharmonisch Orkest, Rotterdam Symphony Chorus en het Nationaal Kinderkoor én leden van Vox Luminis in een speciaal op de ruimtes van het Concertgebouw Amsterdam gemaakte setting.

Ook komt er een vervolg van *This Is Your Life*. Deze uitdagende, soms confronterende rubriek paart de zangers van Cappella Amsterdam met de levensverhalen van bezoekers op een vaak ontroerend manier.

In 2019 zal ons lidmaatschap van de Europees beweging *Singing Cities* haar vruchten afwerpen. In *Sing OUR City* presenteren we de vocale nalatenschap van Haarlemse componisten vanaf de 15de eeuw en opdrachten van in Haarlem wonende componisten. Ook zal een *Lustrumtournee* plaatsvinden met het Nederlands Kamerkoor dat voorafgaand aan het festival alle provincies langs gaat met werk van daar wonende componisten.

Korennacht 4 zal in 2019 twee keer uitgevoerd worden. Tevens presenteren we een volle dag “Splashmobs”, varende koren op het Spaarne die voor verrassingsconcerten op het water zorgen, als uitbreiding van de Hofjesconcerten.

3. BIJDRAGE ONTWIKKELING PODIUMKUNSTEN

De Koorbiënnale houdt zich bezig met de vernieuwing en dynamisering van een van oudsher tamelijk statisch cultuurofgoed, de niet versterkte vocale ensemblemuziek, met de professionele ensembles als kwaliteitshorizon. We focussen daarbij op de driehoek muziek-luisteraar-presentatie om tot nieuwe vormen te komen, het publieksbereik te versterken en recht te doen aan de kwaliteit en ambities van onze partnerschappen. Het festival nodigt vocale ensembles van hoog internationaal niveau uit om in Nederland hun kunsten te presenteren als partner in ‘gecureerde koormuziek’.

In het koormuziekveld is deze attitude zeldzaam; de koorwereld vecht eerder tegen een statisch imago. Ons antwoord daarop is om toegankelijk, vooruitstrevend en grensverleggend te zijn. Door het verstrekken van opdrachten, het uitvoeren van (wereld)premières, het uitdagen van amateurs, het ontwikkelen van nieuwe (scenische) presentatie- en samenwerkingsvormen brengen we koormuziek dicht bij een groeiend en nieuwsgierig publiek. Bij elke festivaleditie is het de uitdaging om de pracht van koorzang een plek en betekenis te geven in de hectiek van deze tijd.

Dit proces is al meerdere edities gaande. Het omvat evenzeer het slaan van bruggen tussen professionals en amateurs of het ontwikkelen van stadsprogrammering als het bewust activeren van publiek. Zo nodigen we het publiek regelmatig uit om in beweging te komen of richten we concertruimtes op een nieuwe manier in. Daarbij verleggen we ook geografisch een horizon: sommige programmaonderdelen passen nu eenmaal beter in Amsterdam waar samenwerking met Muziekgebouw aan 't IJ grotere ambities mogelijk maakt.

In 2015 voerden we deze integrale visie door in het hele festival: In het openingsconcert werd het publiek omringd door Bibers barok klankspektakel *Missa Salisburgensis* uitgevoerd door het Festivalkoor, the Sixteen en Concerto d'Amsterdam; tijdens *This is Your Life* vertaalde Cappella Amsterdam verhalen van bezoekers in live muziek; in *Ballroom Dreams* creëerden we een internationale coproductie waarin twee vermaarde ensembles zingend en dansend vorm gaven aan het thema *De danszaal uit het interbellum*. Er werd gegeten en gedronken bij de oorspronkelijke muziek van boeren, herders en vissers van ver weg. Om nog maar te zwijgen van het reeds eerder genoemde *human requiem*.

Om dit proces verder te ontwikkelen ‘kiest’ de Koorbiënnale de komende jaren uit het rijke spectrum voor elke editie *die* ensembles en *dat* repertoire, die mede bepalend zijn voor de state of the art in koormuziek en die hier een bijdrage aan kunnen leveren.

Succesvolle onderdelen als *This is Your Life* en de Korennacht krijgen een vervolg en worden aangevuld met nieuwe vormexperimenten als *A Choral Journey in Time* en Koorbiënnale Late Night. Inhoudelijk experiment krijgt vorm in het meerjarige partnerschap met Cappella Amsterdam waarin we nieuwe muzikale wegen onderzoeken. Of door samen met het Muziekgebouw aan 't IJ de kruisbestuiving met dans te verkennen in een samenwerking met Latvian Radio Chamber Singer en choreograaf Ton Simons. Of de coproductie van een volledige *Johannes Passie* van Bach in *immersive setting* door Peter Sellars.

Met deze aanpak heeft de Koorbiënnale wereldwijd een unieke signatuur, waarmee het vocale ensemblemuziek helpt zich te vernieuwen en deze opnieuw betekenis geeft in de actuele context.

4. PLAATS IN HET VELD

4.1 Positie

Er is in Nederland, en waarschijnlijk in heel Europa, geen festival voor de vocale ensemble muziek met vergelijkbare hoge ambities. De Koorbiënnale heeft zich gepositioneerd als vernieuwer, dé plek waar eens in de twee jaar koren en ensembles van wereldkwaliteit samenkomen om koor- en ensemblezang op geheel nieuwe wijze verder te ontwikkelen en te presenteren. Daarmee is het festival een verbindende factor in de sector voor vocale ensemblemuziek. Hoewel kleiner van omvang, wordt de Koorbiënnale op dat vlak zelfs vergeleken met het Holland Festival.

“...bij alle drukte rond het Holland Festival zou je bijna vergeten dat er dit weekeinde nog een festival begon: de Koorbiënnale Haarlem, kleinschaliger maar nauwelijks minder vernieuwend....

Biëlla Luttmer, Volkskrant (2013)

De Koorbiënnale heeft zich een sterke en bijzondere positie verworven in het internationale culturele landschap. Het is het enige festival dat professioneel uitgevoerde koormuziek als vertrekpunt heeft en de kwaliteit ervan verdedigt-óók tegenover dezelfde 800.000 koorzangers van wie we eigenlijk vinden dat het ons publiek moet zijn. Ook de vocale ensemble muziek is het waard om op hoog niveau uitgevoerd te worden. Dit alles vanuit het besef dat het menselijke fenomeen van ‘samen zingen’ zowel oeroud als actueel is en op alle niveaus versterkt en ontwikkeld kan en moet worden teneinde artistiek interessant en maatschappelijk relevant te zijn. Nationaal en internationaal mag het festival bogen op een groeiende bekendheid en waardering onder publiek, professionals en pers.

4.2 Partnerschap

De Koorbiënnale heeft zich ontwikkeld tot een belangrijke nationale en internationale partner voor avontuurlijke koorprojecten. In die partnerschappen ligt tevens dé kans om bijzondere muzikale ambities mogelijk te maken, die als alleenstaande producties ver buiten onze vermogen zouden blijven. Samenwerken en coproduceren blijven voor ons de *modi operandi*: door samen te werken behoort het onhaalbare weer tot de mogelijkheden. Schoolvoorbeeld hiervan was het *human requiem*, hét daverend succes van 2015. Door samenwerking met zowel het Rundfunk Chor Berlin als het Muziekgebouw aan 't IJ presenteerden we ons grootste internationale project tot nu toe. We blijven op deze weg werken: met in de toekomst Radial System V, Muziekgebouw aan 't IJ, Cappella Amsterdam, Concertgebouw de Doelen, Lincoln Center Festival New York en diverse leden van het Europees TENSO netwerk als partners. Ook partijen als Julidans en het Delft Chamber Music Festival hebben ons om samenwerking gevraagd.

De komende jaren willen we meer structuur bouwen in de band tussen programmering en stakeholders. We zoeken daarbij vanuit de eigen artistieke visie aansluiting bij de artistieke wensen van partners uit binnen- en mogelijk buitenland. Daarnaast leggen we nieuwe banden met het (muziek) onderwijs in Haarlem als verrijking van onze binnen- en buitenschoolse activiteiten en sluiten we aan bij de (verheugenderwijs!) toegenomen landelijke waarde die wordt gehecht aan het zingen door de jeugd.

Versterking band met bestaande partners

Muziekgebouw aan 't IJ, Cappella Amsterdam, Nederlands Kamerkoor, Stadsschouwburg en concertgebouw de Philharmonie Haarlem, St Bavo Koorschool, TENSO, Koorfederatie Haarlem.

Beoogde samenwerking met nieuwe partners

BALK Licht Vocaal, de Toneelschuur, Julidans, Codarts Dansacademie, Hart Muziekschool, Haarlem Culinaire, Rudolf Steiner Basis School, Delft Chamber Music Festival, Vluchtelingenwerk.

5. ONDERNEMERSCHAP

5.1 Bedrijfsvoering

De continuïteit van het festival wordt geborgd door de artistieke en zakelijke leiding, daarbij gesteund door het bestuur dat meedenkt (of tegendenkt waar nodig) met de verschillende afwegingen.

De begroting wordt in overleg tussen zakelijke en artistieke leiding opgesteld. Tijdens de financieringsfase komt ook het proces van bijstellen op gang; uitgangspunt zijn artistieke ontwikkelingen en de uitwerking ervan in organisatie, techniek en marketing. Op het 'GO' moment neemt het bestuur het uiteindelijke besluit over de financiële en inhoudelijke omvang van het festival.

De ambities kennen - in de vraagstelling wordt het terecht aangegeven - ook risico's. Achtereenvolgens zijn dat eerst de *financiering*, grotendeels afhankelijk van fondsenwerving, en vervolgens de *publieksinkomsten*, waarvan de uitkomst tot op het laatst onzeker is. Wel slagen we er meer en meer in de eigen inkomsten uit meerdere pijlers te laten bestaan, waardoor het risico gespreid wordt. Naast kaartverkoop zijn er inkomsten uit uitkoop, coproductie-bijdragen, en garantiesommen.

De Koorbiënnale werkt zeer efficiënt door te werken met zelfstandigen en door in te huizen bij de gastvrije Philharmonie in de maanden voor het festival. Vermeldingswaardig is ook de schare van 40 vrijwilligers die met hun enorme inzet veel mogelijk maken. De belangrijkste efficiëntieslag die het festival kan maken ligt in de timing. Tot op heden kwam het go-moment laat en ging voorbereidingstijd verloren die voor een grondig 'in de markt zetten' nodig is. Met een structurele positie bij het Fonds Podiumkunsten en de Gemeente Haarlem zou dit proces eerder ingezet kunnen worden, met alle positieve gevolgen van dien.

5.2 De financieringsmix

Door het niet honoreren van de structurele festivalsubsidie in 2013-2016 moesten de ambities voor de editie 2013 fors naar beneden bijgesteld worden. Toch lukte het door extra inspanningen op het vlak van fondsenwerving en samenwerking om in het daarop volgende festival te groeien in zowel financiële omvang als in artistieke betekenis en uitstraling.

Publiek

De laatste edities hebben we de weg gevonden naar een groeiende schare fans. Het publieksbereik steeg en in het verlengde daarvan nam ook het aandeel kaartverkoop toe. De ambities en het publieksbereik, de internationale uitstraling en de groeiende reputatie vragen de komende jaren om nog grootschaliger denken en doen, met als gevolg een groei in budget en een groter risico van het aandeel kaartverkoop. Het zegt iets over het toegenomen zelfvertrouwen dat de Koorbiënnale dit aangaat.

Partners

Samen met de ontwikkeling van presenterend naar curerend festival, is ook samenwerking en coproductie een steeds wezenlijker onderdeel gaan uitmaken van de strategie. Zo worden grotere ambities mogelijk en ontstaan nieuwe inkomstenbronnen. Het festival zal de komende edities voortgaan op deze weg: relevante programmering, serieuze partnerschappen en een nationale uitstraling.

Met name op het gebied van coproducties is veel te winnen. Het festival wordt internationaal erkend als belangrijke partner voor avontuurlijke vocale projecten. Daarnaast werken we met lokale partners voor de regionale projecten, die zich niet zozeer in geld vertalen als wel in goodwill en binding. En met één schap over de dam zou de gekoesterde droom van sponsoring dichterbij moeten komen. Ook dat heeft te maken met landelijk programmeren: relevant, substantieel, actueel en herkenbaar.

Fondsen

Sinds 2011 wordt gewerkt met B&D Funding als professionele fondsenwerver, met per editie een beter resultaat. De fondsenwerving was in 2015 buitengewoon succesvol – en eerlijk gezegd was het ook de enige manier waarop de producties *human requiem* en *Ballroom Dreams* gerealiseerd konden worden. Tegelijkertijd waren het ook juist deze grote projecten die het festival voor private fondsen aantrekkelijk maakten. En niet alleen de omvang, men reageerde vooral op de inhoud: artistiek relevant en maatschappelijk actueel, projecten die er toe doen, die het profiel van het festival versterken.

Fondsen blijven de komende jaren een steunpilaar bij de ontwikkeling van dergelijke vernieuwende projecten. Al is het niet vanzelfsprekend dat die steun op het huidige niveau zal blijven; fondsen ondersteunen in de regel juist nieuwe initiatieven en met de 10^e editie in zicht verwachten zij dat we ons meer gaan richten op structurele inkomstenbronnen zoals publiek, overheid en partners.

Overheid

Onder invloed van enerzijds de bezuinigingen, en anderzijds groeiende eigen inkomsten daalde het aandeel overheidssubsidies in vier edities substantieel. Voor de komende jaren is het streven om met de meerjarenbijdrage van het Fonds Podiumkunsten een degelijk fundament te leggen onder de organisatie van waaruit het festival bovengenoemde partnerschappen en artistieke ambities kan realiseren. Naast de Gemeente Haarlem zal ook de Gemeente Amsterdam elk festival om steun worden gevraagd. Hun hoge waardering en steun voor de laatste editie geven daarop alle vertrouwen.

Historisch Overzicht Inkomsten / gemiddeld over 2017-2020

Historie	2009	2011	2013	2015	17/20
Overheid	55%	57%	38%	29%	46%
Publiek	10%	13%	15%	17%	14%
Partners	24%	5%	15%	6%	5%
Fondsen	11%	25%	32%	44%	32%
Sponsors / prijs	0%	0%	0%	5%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

5.3 Codes Governance en Diversiteit

De Koorbiënnale onderschrijft de Governance Code Cultuur en werkt met het bestuur-directie model. Een analyse van de hoofdpunten van de code is toegevoegd aan de bijlage CV's bestuur. Eén punt vraagt de komende tijd aandacht, de zittingsduur. Hierover is in de statuten van de stichting geen tekst opgenomen. Vanwege hun kwaliteit en grote bijdrage zijn de voorzitter en penningmeester al lange tijd aan de stichting verbonden. De komende tijd wordt bekeken of –en zo ja welke- verandering nodig is.

De website Code Culturele Diversiteit biedt een 'zelftest' aan. Uitkomst:

1. ALGEMEEN	2. PERSONEEL	3. PROGRAMMA	4. PUBLIEK	5. PARTNERS
Resultaat:	Resultaat:	Resultaat:	Resultaat:	Resultaat:
3 van 10	6 van 20	9.5 van 20	6.5 van 20	2.5 van 10

De score op de scan Culturele Diversiteit laat een uitslag onder het gemiddelde zien, met een uitschieter in positieve zin op het onderdeel programmering. Team en bestuur zijn etnisch volledig Europees en zien het als hun hoofdtaak een podium te zijn voor zowel de West-Europese- als de wereldwijde vocale traditie en op beide gebieden de ontwikkelingen te stimuleren. Daarbij is het onze verantwoordelijkheid ons publiek te binden en het op een zachtzinnige manier te leren luisteren naar de diversiteit van de vocale mogelijkheden in deze wereld.

5B. ONDERNEMERSCHAP - PUBLIEKSBENADERING

5.1 Terugblik

Terugkijkend zien we dat het festival volop inzet op het meer toegankelijk maken van vocale kwaliteitsmuziek. We schreven in het plan voor 2013-2016 dat het festival publiek wilde trekken door het te *betrekken*. We ontdekken steeds meer dat dit vraagt om een echt actieve rol van bezoekers; om het doorbreken van de scheidslijn tussen musici en luisteraars; om het spelen met de dynamiek van ruimte en repertoire; om dwarsverbindingen naar andere kunstvormen. Kortom; om de statische koorzang zélf uit de comfortzone te halen en samen het publiek mee te nemen op ontdekkingsreis. De Koorbiënnale ziet het als uitdaging om de stijgende belangstelling van de laatste edities te versterken.

5.2 Huidige publiek

De Koorbiënnale wordt gemaakt voor mensen die deels al wel en deels nog niet weten dat zij de vocale ensemblemuziek nodig hebben. Er is een parallel met de wijze waarop Apple zijn producten in de markt zet, door iets te brengen waarvan het publiek zich de behoefte eraan pas realiseert door het te gebruiken. In 2015 werd een publieksonderzoek verricht in samenwerking met Hendrik Beerda Brand Consultancy. In combinatie met de eigen bevindingen hebben we zowel een inhoudelijk als een cijfermatig beeld van het publiek.

- Het betalend publiek wordt overwegend gevormd door actieve senioren, iets meer vrouwen dan mannen, hoog opgeleid en cultureel geïnteresseerd. Bijna de helft van de bezoekers (42%) is afkomstig uit Haarlem.
- Het festival scoort een hoge waardering (8,3); het publiek typeert het als: uniek, creatief, gedurfd, sympathiek, opgewekt, hoge kwaliteit van het aanbod, prettige sfeer, aantrekkelijke locatie(s) en de internationale klasse, het vernieuwende karakter;
- We constateren dat het publiek meer en meer geïnteresseerd is in het wordingsproces van kunst, *the making of*, bijvoorbeeld door het programmeren van repetities en clinics;
- Er is ook behoefte aan toevalligheid: vanuit het niets geraakt worden door onverwachte uitingen.
- Er is behoefte aan meerdere vormen van deelname, het doorbreken van de scheidslijn tussen uitvoerders en toehoorders en tussen toehoorders onderling door andere presentatie vormen of verbindingen met andere kunstvormen of sociale omgevingen.
- Maar liefst 93% van het bestaande betalende publiek geeft aan zeker terug te komen

De Koorbiënnale maakt een verdiepingsslag door het aanbieden van *immersive* programmering en van kaders die samenhang, ontmoeting of context bieden. Dit gaat verder dan marketing, het gaat erom bij te dragen aan antwoorden op de schijnbaar eenduidige consumptiemaatschappij en de behoeften die daar in werkelijkheid in leven. De waarde van kunst in het leven wordt daarmee groter. Hiertoe worden programmering en marketing naadloos op elkaar aangesloten.

5.3 Streefcijfers en ambities

De Koorbiënnale ontwikkelt zich geleidelijk van een nichefestival naar een muziekfestijn waar je moet zijn geweest. Doel is om de in 2013 en 2015 ingezette groei verder uit te bouwen door herhalingsbezoek te stimuleren en nieuw publiek aan te spreken.

Samenvattend	2011	2013	2015	2017/19
bereik publiek	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Prognose
Kernprogrammering	9	19	17	25
Publiek kernprogrammering	2.347	4.469	3.739	5.650
Aantal gratis toegankelijke concerten	35	50	55	67
Publiek gratis concerten	5.665	4157	10.523	10.210
Bereik deelnemers	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Prognose
Aantal sessies/educatief	27	33	20	52
Unieke deelnemers	1.200	1086	1.180	1497
Betaalde onderdelen	790	1262	641	405
Onbetaalde onderdelen	625	868	955	1092
TOTAAL BEREIK	9.212	9.712	15.442	17.357

5.4 Toekomstig publiek

Aanvullend op het vaste publiek, streven we naar verdere groei. We zoeken daarbij zowel een groei onder het bestaande, geïnteresseerde publiek, bijvoorbeeld de 800.000 koorzangers in Nederland, als een verbreding die voortkomt uit de kwaliteit, de inhoud en beleving van de programmering.

Naast de vaste achterban onderscheiden we verschillende potentiële publieksgroepen:

- Actieve amateurzangers
- Algemeen cultuur- en muziekminnend publiek
- Jongeren 25-50 jaar
- Publieksgroepen met een niet-West-Europese culturele achtergrond
- Families met kinderen, verschillende generaties
- Toeristen en dagjesmensen (landelijk en internationaal)

De Koorbiënnale programmeert daarnaast muziek voor een diversiteit aan specifieke groepen die samenhangen met de specifieke programmering: liefhebbers van wereldmuziek, deelnemers aan de educatie-onderdelen of bezoekers van de partners en coproducten. Al deze publieksgroepen vragen om een gedifferentieerde publieksbenadering.

5.5 Middelen

Het oude marketing denken met drukwerk en agenda-informatie maakt onmiskenbaar plaats voor online marketing en sociale media. Op dit laatste punt heeft de Koorbiënnale in 2015 een mooie stap gezet, naar 2300 nieuwsbrieflezers, 750 Facebook vrienden en 307 Twitter-volgers. De online marketing versterkt de noodzaak van meer en steeds beter beeld- en geluidsmateriaal. Voor 2017 Koorbiënnale 9 wordt aanvullend op de traditionele uitingen en de sociale media ingezet op meerdere marketing instrumenten:

Marketing

- Tone of voice met de nadruk op kwaliteit, beleving en context;
- Zoveel mogelijk interactiviteit met het geïnteresseerde publiek onderhouden: interviews, verwachtingen, verslagen van deelnemers aan educatieprojecten;
- Werken met ambassadeurs
- Bring a friend-actie;
- Intensivering van de relatie met de landelijke pers én met de internationale pers;
- Arrangementen in samenwerking met de horeca;
- Aanhaken bij het Spaarne Summerfestival, een initiatief van de gemeente Haarlem;
- Citydressing en promotie-optredens;
- Promofilm annex documentaire: 'waarom is gezongen muziek belangrijk voor mij?' – gesprekken met bekende en niet bekende oude en nieuwe Nederlanders - een thema dat ook kan gaan dienen als de aanzet voor een lange termijn project over het verschijnsel vocale ensemblemuziek;
- Joint promotie met partners, met een grote rol voor Cappella Amsterdam en Muziekgebouw aan 't IJ om de Koorbiënnale en de Amsterdamse concerten in Amsterdam meer bekendheid te geven.

Mediapartners

- Samenwerking met/uitzending door NPS, omroep MAX;
- Het blad Zing als mediapartner, Haarlems Dagblad, zo mogelijk landelijk dagblad;
- Samenwerking met Brava.nl en Nederland Vol Koren;
- In ontwikkeling: De week van Koormuziek op Radio 4;
- In ontwikkeling: Media programma rond de prijs 'beste koordirigent van Nederland'.

Randprogrammering

- Concertinleidingen en interviews, deels worden deze onderdeel van de concertprogrammering
- Een luistercursus 'muziek' of 'muziek en ruimte';
- Gecaterde concerten, voedsel en drank als een extra dimensie aan de zintuiglijke ervaring.

Prijsbeleid

De prijzen zijn gerelateerd aan de complexiteit en kostbaarheid van de concerten, met mogelijkheden voor groepskorting, jeugdkorting, serie-aanbiedingen, combinaties met horeca, museumbezoek en overnachtingsarrangementen.

6. SPREIDING

De Internationale Koorbiënnale Haarlem is opgericht in 2001 om een festivalpodium te bieden aan professionele vocale ensembles. Het Groot Omroepkoor en het Nederlands Kamerkoor hebben, samen met initiatiefnemer Neil Wallace (voormalig directeur van het Haarlemse Concertgebouw en de Stadsschouwburg) aan de wieg gestaan van het festival.

Tot de editie 2011 vonden alle activiteiten plaats in Haarlem. Sindsdien ontwikkelt de Koorbiënnale zich interessant genoeg tot een nationaal festival dat haar producties op –en in partnerschap met- meerdere podia en in meerdere steden presenteert, terwijl het tegelijkertijd kan bogen op een grotere lokale en regionale worteling.

Zo was in 2013 de komst van het Boston Philharmonic Youth Orchestra voor het Mahler 2 project in samenwerking met het Koorbiënnale Festivalkoor zó omvangrijk, dat het aanleiding was voor samenwerking met het Concertgebouw Amsterdam en de Doelen in Rotterdam om het project mogelijk te maken en aan een omvangrijker publiek te tonen.

Het succes daarvan zette ons ertoe aan om in 2015 definitief de stap naar meerdere speelsteden te maken, door samenwerking met het Muziekgebouw aan 't IJ aan het *human requiem*. Ook werd in samenwerking met De Doelen en het Cappella Festival Leipzig de eerste internationale coproductie gerealiseerd, *Ballroom Dreams*, met uitvoeringen in Haarlem, Rotterdam en Leipzig. Door deze samenwerkingen ontstaat nieuwe slagkracht voor het realiseren van artistieke ambities, en wordt contact gelegd met een nieuw publiek.

Aldoende 'veroverd' het festival niet alleen de harten van een breder publiek, maar weet het zich ook geografisch te verbreden met activiteiten in andere steden en het buitenland. Het plan voor een Lustrumtournee 2019 past in deze ontwikkeling.

Voor de komende edities kiest het festival voor Amsterdam als 2^e thuisbasis naast Haarlem. Aanvullende kansen worden positief tegemoet getreden en kunnen wellicht resulteren in nieuwe concerten in bijvoorbeeld Rotterdam, Zwolle, Eindhoven of Utrecht.

Splashmob in Amsterdam (2015)

Processiemuziek op straat (2015)

7. (CO-)PRODUCTIE

7.1 Verhouding coproducties - reguliere activiteiten

De Koorbiënnale cureert projecten vanuit een perspectief en praktijk die vergelijkbaar is met onze grotere broeders en zusters in de internationale podiumkunsten: het Holland Festival, Festival Aix -en-Provence, de Operadagen Rotterdam, Spitalfields Festival, Londen, de Ruhr Triënnale, Lincoln Center Festival New York, enzovoort. Dat wil zeggen: inhoudelijk geëngageerde, op de kunstenaar gerichte projecten die met durf ons publiek buiten de gebruikelijk kaders van de koormuziek brengen.

Voor ons is het niet genoeg om een kwalitatief hoogstaand “wereldmuziek” ensemble in een etalage te zetten; het project *Vigil voor Aleppo* bijvoorbeeld vereist een complete dramaturgie waardoor het maatschappelijke nut en politieke lading van het antieke repertoire in een ander licht komt te staan. Projecten met een dergelijke semiscenisch aanpak met alle vereisten van dien komen ook vaak voor bij Koorbiënnale, denk bijvoorbeeld aan *human requiem* in 2015 of *A Summer Cloud's Awakening* in 2011.

Alleen: de productie middelen die veel van deze festivals ter beschikking hebben bezitten wij niet. Onze visie kan dan alleen verwezenlijkt worden met een gedegen en ondernemend plan om extra incidentele middelen én coproducerende partners te werven. Deze partners hoeven niet rijk of uitsluitend podia te zijn, maar wel instanties die onze artistieke doeleinden delen en vaak veel in natura kunnen inbrengen.

Coproducent zijn betekent ook open staan voor de inbreng en (alternatieve) ideeën van anderen en om deel te nemen in bepaalde netwerken als *TENSO*, *Singing Cities* of *Creative Europe*. Dat doen we graag: niet alles moet afkomstig zijn van onze programmeurs of uit de Koorbiënnale koker. Het gaat om een internationaal, Europees proces waarin wij samen met een veelheid aan partners de toekomstige betekenis van het genre vormgeven. In het kader van deze aanvraag is een aantal van onze meest ambitieuze plannen uitsluitend realiseerbaar met extra steun van Fonds Podiumkunsten:

7.2 Activiteiten waarvoor de bijdrage (co-)productie bedoeld is

Zoals hierboven geschetst wordt in bijna al de projecten de traditionele concertvorm vervangen door een integrale aanpak waarin we samen met locaties, gezelschappen en regisseurs nieuwe creaties maken. De hieronder geschetste samenwerkingsverbanden zijn nog in ontwikkeling, en worden naar verwachting toonzettend voor de edities in 2017 en 2019 waarvoor wij steun vragen.

Atelier Cappella Amsterdam

We kijken uit naar de vierjarige samenwerking die we aangaan met Cappella Amsterdam. Startende in 2016 werken de artistiek leiders samen aan de ideevorming en ontwikkeling van nieuwe projecten waarin de gedeelde *immersive* visie uitgewerkt wordt in nieuwe samenwerkingsprojecten. Als gevolg hiervan is Cappella Amsterdam ‘Koor in Residence’ met elke editie tenminste één substantieel samenwerkingsproject, plus de betrokkenheid bij een baaierd aan onderdelen zoals de Korennacht, A Choral Journey en This is Your Life. Hoogtepunten zijn:

- 2017: **Stravinsky programma** rond Les Noces en Missa da Requiem in coproductie met Cappella Amsterdam, Ludwig Live en Sanne van der Put als opening van het festival in de Schouwburg.
- 2019: **Johannes Passie** van Bach in een immersive opzet in coproductie met Cappella Amsterdam, Combattimento, Radial System V Berlin, Lincoln Center New York, Muziekgebouw aan 't IJ en Concertgebouw de Doelen Rotterdam.

Dansproject met Muziekgebouw aan 't IJ (2017)

In navolging van de succesvolle samenwerking rond *human requiem* slaan we de handen ineen met het Muziekgebouw aan 't IJ voor de organisatie van een bijzonder onderdeel in Amsterdam in samenwerking met de vermaarde Latvian Radio Chamber Singers o.l.v. Kaspars Putnins en choreograaf Ton Simons.

Vigil voor Aleppo 2019

Actualiteit meets traditie in een omvangrijke samenwerking rond Soefi waarin schrijvers, musici en zangers samenwerken. Hiervoor wordt een coproductie aangegaan met l'Institute du Monde Arabe (Parijs), Barbican (Londen) en mogelijk nog meer partijen.

7.3 Verhouding van deze activiteiten tot ervaring met (co-)produceren in het verleden.

Met eerdere edities hebben we steeds meer ervaring opgebouwd met coproduceren. Als organisatie wordt de Koorbiënnale steeds meer erkend en herkend als serieuze en kwalitatief hoogstaande partner. Hoogtepunten waren de laatste editie de eerste internationale coproductie van *Ballroom Dreams* en het *human requiem*. De ervaring (en ambitie) in samenwerking ligt zowel besloten in de stichting, als in ervaring van de individuele collega's in hun werkzaamheden voor andere werkgevers. Hierdoor kan de organisatie gebruik maken van –en bijdragen aan- een even interessant als omvangrijk internationaal netwerk.

Een beknopt overzicht:

2001 <i>The Shouting Fence</i>	The Shout (GB), Muziekcentrum Zuid-Kennemerland, Haarlemse Koorfederatie
2003 <i>Whispers of a Heavenly Death</i>	HKU, Utrecht, Leden van het Grootomroepkoor, Harry de Wit
2005 <i>Requiem für Einen Jungen Dichter</i>	Holland Symphonia, Eric Vloeimans, The Clerk's Group (GB), Tsjechische Symfonisch Koor Brno, Mannenkoor Bremen, Nationaal Koor Tsjechië
2009 <i>O Whispering Suns</i>	Groot Omroepkoor, Lets Radiokoor, Patricia Kopatchinskaja (Ch) Sanne van der Put, Arena Festival (Riga, Letland)
2011 <i>A Summer Cloud's Awakening</i>	Lets Radiokoor, Het Doelenensemble, Miguel Gaspar Angel (O) Carl Faia (F), Uri Rapaport (NL), Operadagen Rotterdam, Britten Foundation, Aldeburgh, Concertgebouw de Doelen
2015 <i>Balloom Dreams</i>	ensemble amarcord, Wishful Singing, Sanne van der Put, A Cappellal Festival, Leipzig, Concertgebouw de Doelen
2015 <i>human requiem</i>	Rundfunk Chor Berlin, Radial System V Berlin, Philharmonie, Parijs Jochen Sandig, Sasha Waltz, Muziekgebouw aan 't IJ

8. TOELICHTING BEGROTING

8.1 Vooraf: referentie jaren 2011, 2013, 2015

In het formulier wordt bij de exploitatie- en balansgegevens gevraagd naar de laatste drie jaren.

Bij de prestatiegegevens wordt gevraagd naar de gegevens van de laatste drie edities.

Aangezien de Koorbiënnale tweejaarlijks plaats vindt, komt dit niet overeen. Bovendien zijn de financiële gegevens over 2014 nihil, omdat er toen geen activiteiten waren.

Daarom is er –na telefonisch overleg - voor gekozen om overal de gegevens over de laatste drie edities, 2011, 2013 en 2015 op te nemen om zo het beste beeld op de ontwikkeling van het festival te geven. De in het formulier genoemde jaartallen komen daardoor niet overeen, maar dienen als volgt te worden gelezen:

Formulier:	realisatie 2013	realisatie 2014	realisatie 2015	gemiddeld 17-19
Ingevuld:	realisatie 2011	realisatie 2013	realisatie 2015	gemiddeld 17-19

8.2 Eventuele substantiële verschillen tussen uw gerealiseerde cijfers en uw begroting;

De ambitie is om het festivalbudget de komende twee edities op te schroeven naar € 499.500,-, wat weliswaar hoger is dan de afgelopen edities (437.777 in 2015) maar ook beter recht doet aan de kwaliteit en aantrekkingskracht van de programmering en de daartoe benodigde inspanningen en faciliteiten.

De beoogde groei moet worden mogelijk gemaakt door een combinatie van stijgende publieksinkomsten, partnerships, sponsoring en de honorering van de gevraagde meerjarige activiteitsubsidie festivals bij het Fonds Podiumkunsten. Op deze manier worden groeiende ambities mogelijk gemaakt, worden substantieel meer concerten georganiseerd en geproduceerd.

Als gevolg daarvan zullen de volgende posten groeien:

Honoraria kernprogrammering:	groei van € 149.353,- in 2015 naar € 180.000,- in 2017/19
Tijdelijk personeel (meer mensen)	groei van € 51.666,- in 2015 naar € 75.000,- in 2017/19
Marketing	groei van € 48.956,- in 2015 naar € 55.000,- in 2017/19

8.3 De status van publieke subsidies en bijdragen

De gemeente Haarlem heeft aangegeven dat er een onontkoombare bezuinigingsronde van 10% in aantocht is voor de edities 2017 en 2019. Op grond hiervan en een positief en waarderend gesprek met de gemeente gaan wij uit van de continuering van de Haarlemse bijdrage, met een bedrag van €45.000,-.

Een bijdrage van het AFK zal per editie – onderbouwd - moeten worden aangevraagd; gezien de waardering van het Fonds voor de inzet van het festival en de bijdrage aan het culturele klimaat zijn de kansen op honorering aanzienlijk.

8.4 Toelichting op de beheerlasten,

Doordat de stichting verder geen vast personeel of huisvesting heeft, zijn de materiele activiteitenlasten beperkt tot de kosten voor administratie en accountant en onkosten als telefoon, porto en prospectie.